

לא לקמן קטו: ב' (צ"ב זקן קו. לעיל ה: א) [לעיל ז: ד] [שמות כג]

מוסף רש"י

ד' שומרים צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת. קודם שמתחייבו שבויה, ואם נשבע בלא כפירה והודאה אין שבעתו של שומר חנם כלום ולא מתייבטו ככל (ב"ק קו): שבויה האמורה בהם, בשומר חנם שנגנבה ממנו וזמנו שבויה נאנסה ושואל שמתה מחמת מלאכה (וע"ל ה) כפירה לא היא אלא כפופר ממש, או לא היו דברים מעולם או החזרתי לך. הודאה לא היא אלא אם כן הודה ממש שיש לו בירו שחייב להחזיר לו, מנא שאלין חייב שבעת השומרים בזה אלא אם כן טען שלם פירות, באתה כבר לו ובאתה הודה לו שישנה בירו והשלישית אומר לו נאנסה, או אם שומר חנם הוא אומר לו בשלישית נגנבה, דחייב עליה שבויה האמורה בפירה שלם שאלו צמלאת שבויה שאלו צמלאת דכפירה אין זו שבעת האמורה בשומרים, ובאלו כפירה נמי לא תחייבה שבעת השומרים, דכתיב בשומר חנם כי הוא זה, דמינה נפקא לן שמויה כמובן בל"ק, וכי כתיב כי הוא זה לאו שומר חנם דכתיב גביה קאי, אלא אלא כסף תנאה, ואשמועינן היא מתה בשומרים נמי צעוק כפירה והודאה, והשבעת האמורה כפירה על פרה שלשית (וע"ל ה).

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא צח.

עין משפט
גד מצוה

לב א מיי פ"ד מהל' טוען ומטען הלכה ז סגנו עשין זה טושי"ע ח"מ פי"ה ע"ה י"ג:
לב ב מיי פ"ג מהל' שאלה ופקדון הלכה ד סגנו עשין זכ טושי"ע ח"מ סי' שמה ע"ה א:
לד ג מיי פ"ג טושי"ע שם סעיף 3:

מן היתומים דלע"ג לשבעה דרבנן היא מתוך שאינן יכולין לישבע מפסדין ואין נוטלין ושמה הטעם הוא דבעלילה מועטת יש לנו להקל על היתומים שלא להוציא ממון מהם והתם דוקא אמרינן דעבד כרז ושמואל עבד
HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.
ד'אמר רבא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם משכחת לה רישא בב' וסיפא בג' רישא בב' דא"ל ב' פרות מסרתי לך פלגיה דיומא בשאילה ופלגיה דיומא בשכירות אי נמי חד יומא בשאילה וחד יומא בשכירות ומתו תרווייהו בעידן שאילה וא"ל שואל חדא אין בעידן שאילה מתה ואידך לא ידענא אי בעידן שאילה מתה ואי בעידן שכירות מתה דמתוך שאינו יכול לישבע משלם וסיפא בג' דא"ל ג' פרות נתתי לך ב' בשאילה ואחת בשכירות ומתו הגני תרתי דשאילה ואמר ליה שואל אין חדא דשאילה מתה אידך לא ידענא אי דשאילה מתה ודקיימא דשכירות היא אי דשכירות מתה והא דקיימא דשאילה היא דמתוך שאינו יכול לישבע משלם וולרמי בר חמא דאמר ד' שומרים צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת משכחת לה רישא בג' וסיפא בד' רישא בג' דאמר ליה ג' פרות נתתי לך פלגיה דיומא בשאלה ופלגיה דיומא בשכירות אי נמי חד יומא בשאלה וחד יומא בשכירות ומתו ג' כוליהו בעידן שאילה וא"ל שואל חדא לא היו דברים מעולם וחדא אין בעידן שאילה מתה ואידך לא ידענא אי בעידן שאילה מתה ואי בעידן שכירות מתה דמתוך שאינו יכול לישבע משלם סיפא בד' דא"ל ד' פרות נתתי לך ג' בשאלה וחדא בשכירות ומתו הג' דא"ל שואל

אלה חמשים. הוה ליה מודה מקצת ומחוייב שבעה על השאר ואינו יכול לישבע דאמר איני יודע: קא משכחם לה. עסק שבעה דמתניתינן רישא בב' פרות וסיפא בג' רישא דקאמתי לדינא על היום או על השעה לא מיתוקמא בפרה אחת מעיקרא אלא בב' ומתו וזה תוצעו על ז' והלה מודה לו באתה שהוא מחוייב לו דמיה והיא המציאתו להתחייב שבעה על השניה שטוען איני יודע אם חייב אם לאו ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. ולהכי נקט ומתו תרווייהו דאי דקיימא חדא וקאמר ליה אחדא שקלה ואחדא איני יודע אם נשעת שאילה אם נשעת שכירות ה"ל ההיא דמודה הילך וזכא מ"ד הילך פטור משבעה. וסיפא דקאמתי שאל אחת ושכר אחת ואיני יודע איזה מהן מתה משכחת לה עסק שבעה כשהיו מתחילה שלשה ומתו השנים באתה מודה ששאלה היתה וחייב דמיה והיא מחייבתו שבעה על השניה: ולרמי דאמר ד' שומרים צ' בשבעות האמורות בהן כגון ש"ח לישבע שנגנבה וש"ש לישבע שנאנסה ושואל לישבע שמתה ממלאכה צריכין כפירה וכו' אלמא מדקאמר בעינן כפירה ולא אמרינן צריכין הודאה במקצת ש"ח אע"ג דשייכא בזה שבעת שומרינן בלא שום כפירה לא משביעין ליה שבעת שומרים עד דכפר כפירה אחריתי כגון להד"מ או החזרתי לך ולדידיה לא מיחייב שבעה אהודאה בלא כפירה ואיני יודע לאו כפירה היא והא דרבנן לית ליה אלא"כ אמר לו חמשים יש וי' השניים מקצת נהד"מ ומקצת איני יודע משכחת לעסק שבעה דמתני' רישא בג' פרות וסיפא בד'. לרמי בר חמא לא משמע ליה כי הוא זה? בלא כפירה כלומר זה אמת וזה להד"מ אבל זה אני חייב וזה איני יודע אי נגנב או שנאנס בש"ח לא משמע ליה כי הוא זה: חדא

ולרז ושמואל לעולם פטור הנמצע פטור ופליגי ר' אבה אדר"ג ואדרז ושמואל ולכן מוכיח ספיר דרבנתינו דאמרי חזרה שבעה לסיני דהיינו רב ושמואל וכולה סוגיא משמע דפליגי ר' אבה אדרז ושמואל דקאמר רבא כותיה דר' אבה מיסתבדרא וכן רב ושמואל האי צין שניהם מאי דרשי ציה משמע דפליגי ור"מ פי' דעיקר דקדייק גמי' דרבנתינו שצבזל רב ושמואל סמין אפרק קמא דסנהדרין (דף ק: וס) דקיי"ל התם דרבנתינו שצבזל רב ושמואל וה"ק רבנתינו שצבזל רב ושמואל דקיי"ל ושבעין להו נמי דס"ל אין אדם מוריש שבעה לבניו דקיון דמחוייב בעל דין שבעה ואינו יכול לישבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו צין תוצע דנחשק הוא: ד'אמר רבא בנה צי בידך בו'. פי' ר"ח דצברי רבא צהאי ליננא לא מלניו עיקרה צמ' ומיהו קבלנו מרבנתינו דעיקרה צפרק כל הנשבעין (שבעות דף מ.)

מתוך שאינו יבוא לישבע בשלם. ה"ג הוה לן למימר מן הדין נחשד על השבעה אלא תקנו שיהא כנגדו נשבע ונטול דבענין אחר לא הוה אפשר שמי שיהיה רוצה היה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו והיא מודה מקצת כמה שחייב ויתחייב שבעה ומתוך שאינו יכול לישבע יקח כל אשר לו בלא שבעה לכן תקנו שישבע שנגדו אבל הכא וננסכא שאינו יכול לישבע לא מחמת שהוא חשוד אלא עתה בתביעה זו אינו יכול לישבע מחמת המאורע לא הנריכו לישבע שנגדו: משכחת לה רישא בתרתי וסיפא בתלת. הן סוגיא אחת כרבי חייה בר יוסף דאית ליה צהגול קמא (ב"ק דף קו. וס) ד"ה עירוב) עירוב פרוטות כתיב כאן וכי כתיב כי הוא זה אמלולה הוא דכתיב אבל צפקדון לא צעי כפירה והודאה צהדי נאנסו כדבעי התם ר' חייה בר' אבה א"ר יוחנן ופליגי אצרייתא דרמי בר חמא דבעי ג' פרות אלא בשתי פרות סגי צהודאה וכפירה או צהודאה ונאנסו ול"ג ר"מ ה"מ צמלוה אבל צפקדון מעיז ומעיז אבל ריב"א גרס ליה ומפרש ה"מ צמלוה אבל צפקדון דהיינו צטענה דלא שייכא אלא צפקדון דהיינו טענת אונס מעיז ומעיז דאין צבירו מכיר צפקדו ומייב אפי' בלא מפרש צבורך והשתא לפי ריב"א הכא דקטעינן שוכר כדרכה מתה אבל אפי' יודע אם נשעת שאלה אם נשעת שכירות או שאלוה או שכורה נהי דלשבעה שמתה כדרכה דהיינו טענה דנאנסו לא צעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אם שאלוה או שכורה דהיינו כפירה צעי הודאה ולהכי מוקי רישא בב' וסיפא בג' דהשתא איכא חדא דהודאה והוי מחוייב שבעה לישבע ששכורה מתה דאי לאו דהיהיא דהודאה הוי כופר הכל ופטור וע"י גלגול דנשבע דכדרכה מתה אין להשביעו דפרשיית צמתי' ולפר"ת א"ש טפי דלדידיה אפילו נאנסו צעי הודאה ורמי בר חמא מוקי לה בג' פרות וכו' חייה חדא דהודאה וחדא דכפירה היינו אותה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה והיינו הוה דקטעינן איני יודע דטעינן צה שמתה כדרכה וא"ת צב' סגי צההיא דהודאה וצההיא דאיני יודע דאיכא צה נאנסה וכפירה ו"ל דגזירת הכתוב דאינה עולה לכלאן ולכאן דכי הוא זה משמע דאיכא כפירה והודאה מלבד אותה שטוען צה שלא פשע צה ומכאן יש להוכיח דלרמי בר חמא לא סגי צכפירה והודאה בלא נאנסו ולא כדפי' צהגול קמא (ס) צסס ר"מ דאי סגי לא היה פליג כלן להוסקינן פריה של כפירה אליביה צבשל הודאה ואיני יודע וכו' חייה בר יוסף אפי' יודע אם נשעת שאלה אצרייתא דרמי בר חמא ו"ל דצבר צמתי' דשבעת דדיינין (שבעות דף מ: וס) זה אומר עד היזו זה אומר עד החלון וסלע הלויתני עליו כו' ועשר גפנים טעונות מסרתי לך דצכולהו לא צעי [אלא] כפירה והודאה וא"ת ור' יוחנן היכי פליג אמתני' וסבר צכרייתא דרמי בר חמא והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ו"ל דאמוראי נינהו אליביה דר' יוחנן כדאמר צריש אלו טריפות (חולין דף מג.) א"ר יאמר שכל המשניות לא חשש להוציר אותן של אונסין דממוקי מתיני' דהכא ומיהו קשה לפר"ת דפריך צסמוך צגי זה אומר שאלוה זה אומר שכורה ישבע אמאי מה שטענו לא הודה לו ולרז הונא ולרז יהודה פריך דלא צעו פרות הודאה והוי כופר הכל כדפי' צקונט' וא"כ מאי משני ע"י גלגול דאי' אישבע דכדרכה מתה ה"ל לפר"ת כיון דליכא הודאה לא מיחייב שבעה אפי' צטענת נאנסו ובלא פי' הקונט' מתקשי לרז יהודה היאך יתרך דמיון דליכא אלא חד פרה ולפי ריב"א אמת צכפישות ו"ל דההיא שבעה מדרבנן דמדברנן דההיא איכא שבעה המוכר נאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמתריך הודאה משום שאלהי יודע הוי כפירה כדפרשיית לריב"א וכן מפרש ר"מ ההיא דסוף המוכר הצ"ת (ע"ז דף ע: וס) ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבעה צעי דהיינו מדרבנן דאיכא שבעה מדרבנן קודם שבעת